

Mihai Pascaru
Sociologia comunităților,
 Cluj-Napoca, Editura Argument,
 2003, 174 p.

Reiterând, în alt spațiu și în alte timpuri, o mai veche tradiției a sociologiei clujene – abordarea comunităților rurale și a celor urbane, a satului și a orașului, într-o succesiune de teme care să formeze o disciplină universitară –, noua lucrare propusă de Mihai Pascaru dă curs proiectului legat de propunerea unei discipline unitare sub numele de sociologia comunităților, inițiativă asumată însă în termenii unui angajament de lungă durată.

Întins pe parcursul a șapte capitole, discursul autorului demarează cu analiza câtorva dimensiuni teoretice ce decurg din definirea conceptului de *comunitate*. Astfel, pornind de la distincția clasică dintre comunitate și societate propusă de Tönnies, atât de amendată sau nuanțată de-a lungul timpului de numeroși alți analiști ai socialului, și acceptând „bifurcarea” semantică între comunitate culturală vs. comunitate teritorială, linia abordării relativ distincte – sociologia comunităților rurale, pe de o parte, și sociologia comunităților urbane, pe de altă parte – este discutată în termenii interșanjabilității semnificațiilor ce le corespund: din preocupările sociologiei comunităților rurale nu lipsesc aspecte specifice spațiului urban, cel puțin atunci când și acolo se are în vedere procesul de urbanizare („orașul de la țară”, *rurbanul*, ca să folosim un neologism construit în limba franceză, sau *metropolitan area*, ca noțiune frecventă în spațiul anglofon), la fel cum dintre preocupările sociologiei comunităților urbane nu lipsesc trimiterile la rural, firește, în cazul în care se poate vorbi de ruralizarea urbanului („satul din oraș” – cartiere caracterizate prin omogenitate socială și solidaritate de tip comunitar) sau

se adoptă o perspectivă regională în studiul comunităților: „Este posibil ca atât sociologia comunităților urbane, cât și sociologia comunităților rurale să se intersecteze mult mai mult tocmai acolo unde se pierde specificul lor, acolo unde putem vorbi de o anumită transversabilitate a lor, în sensul că studiile promovate vizează aspecte socio-umane general valabile, specifice sociologiei în general, aspecte doar pe alocuri colorate teritorial-comunitar” (p. 6).

Capitolul al doilea adâncește și mai mult discuția pe marginea abordărilor consecutive dintre cele două tipuri de sociologii, adăugând în plus câteva elemente din istoria sociologiei comunităților, structurate pe trei coordonate spațio-temporale: apariția și dezvoltarea lor în Statele Unite, apariția și dezvoltarea acestor ramuri în Franța și o parte din spațiul european, precum și incidența celor două ramuri în România.

Dedicat problematicii pe care o ridică studiul celor două tipuri de comunități teritoriale invocate anterior – satul și orașul –, autorul ne oferă în următorul capitol, valorificând un experiment ce scoate în evidență importanța analizei comparative în definirea tipurilor de comunități teritoriale, o sinteză asupra întrepătrunderii elementelor caracteristice sferei noțiunii de *oraș* în definiția pe care o dă George Em. Marica satului – comunitate teritorială rurală. Pentru exemplificare, Mihai Pascaru apelează la trei dimensiuni-cadru: *factori constitutivi și determinanți natural-materiali* (nu numai satul este o unitate cu bază geografică, ci și orașul, dar satul este mult mai determinat de mediul natural decât orașul), *factori constitutivi și determinanți sociali* (indiferent cât de compact ar fi satul, concentrarea urbană nu se poate compara cu cea rurală; satul e mai omogen din punctul de vedere al compoziției diferitelor părți ale sale, în timp ce cartierele unui oraș sunt distincte, îndeplinind și funcții diferite) și *factori constitutivi și determinanți*

sociospirituali (civilizația sătească propune, în genere, o mentalitate mitico-mistico-religioasă, pe când orașul aduce după sine o diminuare a acestor forțe și o sporire a mentalității raționale).

Urmărind aceeași „dublă” perspectivă de definire, creionarea trăsăturilor esențiale ale orașului poate fi realizată prin raportarea la sat din perspectiva unui pattern dihotomic rural-urban bazat pe un număr mic și semnificativ de variabile, prolific și din punct de vedere metodologic, în sensul oferirii unui set de criterii cu care să putem opera în pregătirea instrumentelor și a investigațiilor de teren (volumul populației, densitatea, ocupațiile, diviziunea activităților, autosubzistența, relațiile sociale locale, intercunoașterea, omogenitate/eterogenitate a comportamentelor, cultura și raporturile cu societatea înglobantă).

Concretizarea empirică a elaborărilor teoretice din primele trei capitole își găsește substanța în partea secundă a lucrării, situație ce reprezintă, după spusele autorului, o primă tentativă de analiză a celor două tipuri de comunități teritoriale din perspectiva măsurării intenției relațiilor intracomunitare. Considerațiile se bazează pe o serie de cercetări de teren realizate în câteva comunități rurale din județul Alba, precum și în Blocul 280 din orașul Alba Iulia în anul 2002; metodologia utilizată a fost prezentată în lucrarea despre matricea comunitară a aceluiași autor. Calculul indicelui matricei comunitare (ca medie aritmetică a indicilor cunoașterii, comunicării și acțiunii comune) a oferit posibilitatea testării asocierii dintre mărimea comunității (indicată prin numărul menajelor) și intensitatea relațiilor interumane (exprimată prin acest indice al matricei comunitare), rezultând o echivalență de inversă proporționalitate.

Cartea lui Mihai Pascaru se încheie cu prezentarea unui studiu consacrat identității toponimice și teritoriale, precum și

strategiilor comunitar-identitare, aspecte deosebit de importante în procesul de delimitare a raporturilor dintre autorități și cetățeni, precum și în practica dezvoltării comunitare, ce are ca punct de pornire o serie de investigații realizate în comuna Horea (județul Alba) în anul 2001. Legat de problematica identității, una dintre concluziile cele mai importante pe care le putem desprinde pe baza discuțiilor din teren este că societatea rurală continuă să le ofere actorilor sociali mijloace pentru definirea identității lor personale, în condițiile în care dezvoltarea socială din marile orașe creează astăzi o nevoie continuă pentru individ de a-și defini propria identitate. Acesta este unul dintre mesajele importante pe care lumea rurală le dă lumii urbane: reconstruirea structurilor sociale care îi permit individului să știe cine este și să-și definească identitatea personală.

Experiența parcurgerii acestei lucrări înseamnă intrarea în contact cu o perspectivă epistemică ce se autodefineste și care distinge la nivelul sociologiei comunităților două subdiscipline, cu o evoluție adesea distinctă și polemică, dar și cu numeroase întrepătrunderi de ordin conceptual și metodologic: sociologia comunităților rurale și sociologia comunităților urbane.

Marius Strâmbeanu

Lucian Marina

Rămânerea în societate.

Monografii ale îmbătrânirii,

București, Editura Emia,

2003, 200 p.

Rămânerea în societate. Monografii ale îmbătrânirii abordează o problemă mai puțin aprofundată în scrierile de specialitate românești, dar de maxim interes în contextul internațional actual, caracterizat